

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Európai polgárság: hogyan tehetjük érzékelhetővé és kézzelfoghatóvá?”

(2006/C 318/28)

2006. január 19-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy a Működési Szabályzat 29. cikkének (2) bekezdésében foglaltak értelmében véleményt bocsát ki a következő tárgyban „Európai polgárság: hogyan tehetjük érzékelhetővé és kézzelfoghatóvá?”.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2006. július 13-án elfogadta (előadó: Bruno VEVER).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. szeptember 13–14-én tartott, 429. plenáris ülésén (a szeptember 14-i ülésnapon) 111 szavazattal, 22 ellenében, 13 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt:

1. Összefoglalás

1.1 Az európai polgári jogoknak a legutóbbi Szerződésben történő formális rögzítése nem volt elég ahhoz, hogy megállítsa az euroszkepticizmus terjedését a közvéleményben. Európa – ahogyan maguk az európaiak látják – egyszerre több hiánnyal küzd. Ezek közül a legfontosabbak: az érzékelhetőség, az azonosulás, az információ, a párbeszéd és a hatékonyság hiánya. Összességében véve a bizalom hiánya áll fenn. Ennek az alkotmányserződés ratifikációs folyamata fizette meg az árát, és fennáll annak a veszélye, hogy maga az elutasítás ténye csak tovább szítja az euroszkepticizmust.

1.2 Sürgős válaszleépéseket kell tehát tenni: most az elsődleges feladat nem annyira új jogi nyilatkozatok kidolgozása, mint inkább olyan konkrét cselekvések elindítása, amelyek lehetővé teszik, hogy az európai polgárság a maga teljességében kibontakozhasson. Ehhez az Európai Bizottság részéről tette kész és „újult erejű” elköteleződés szükséges, magatartási kódexet kell összeállítani az intézmények felelősségteljesebb irányítására, meg kell akadályozni, hogy az Európával kapcsolatos törekvések és az ehhez rendelkezésre bocsátott csekély eszközök közötti szakadék tovább nőjön, megerősített együttműködésre van szükség azok között a tagállamok között, akik készek az együttes előrehaladásra, a civil társadalom szereplői részéről pedig nagyobb nyomás és több kezdeményezés szükséges.

1.3 Az EGSZB mindenekelőtt a különösen indokolatlan európai hiányosságok orvoslását javasolja, azaz:

- újra napirendre kell tűzni és mihamarabb el kell fogadni az egyesületek európai jogállását,
- hasonlóan kell eljárni a segélyegyletek európai státusza ügyében,
- a kkv-k számára is elérhető egyszerűsített európai jogi státuszt kell teremteni,
- be kell vezetni a közösségi szabadalmi rendszert azon tagállamok között, akik ratifikálták,
- mindenfajta kettős adózást el kell törölni, legalább az euró-övezetben,
- biztosítani kell a szociális juttatások megkülönböztetésmentes hordozhatóságát.

1.4 Az EGSZB továbbá az Unió polgárközpontúbb irányításának kialakítását javasolja, azaz:

- orvosolni kell azt a hiányt, hogy a tömegtájékoztatási eszközök nem hívják fel a figyelmet eléggé Európára: ehhez egy Európai Audiovizuális Ügynökség támogatásával ösztönözni kell a legjobb gyakorlatok átvételét,
- át kell értékelni a projektek előkészítésének konzultációs szakaszát, és jobban meg kell bizonyosodni arról, hogy azok valóban többletértéket jelentenek-e a polgárok számára,
- meg kell határozni annak okait, hogy a Tanács miért fékezi, illetve az Európai Bizottság miért vonja vissza a polgárok európai jogairól szóló jogszabálytervezeteket, majd ezt nyilvánosan meg kell indokolni,
- a civil társadalmat közvetlenül érintő összes területen támogatni kell az ön- és társzabályozás társadalmi-szakmai megközelítéseit,
- az egységes piacot támogató különböző ügynökségekkel együttműködésben pontosan meg kell határozni az európai közszolgáltatás fogalmát, mely záros határidőn belül a közösségi szintű külső vámokat is tartalmazza majd,
- interaktívabb módszereket kell kialakítani az Európáról szóló tájékoztatáshoz,
- a társadalmi-szakmai szereplőket be kell vonni a strukturális alapok nyújtotta támogatás helyszíni felhasználásába.

1.5 Végül az EGSZB a jelentős identitástartalmú közös kezdeményezések támogatását javasolja. Ilyenek a következők:

- még előbbre kell helyezni a nagyszabású, különleges jelentőségű európai projektek (transzeurópai hálózatok, kutatás, csúcstechnológia) közösségi költségvetésből történő finanszírozását,
- nagyra törő európai oktatási és képzési programokba – ideértve a nyelvoktatást is –, többek közt egy, a fiatalok számára vonzó európai önkéntes polgári szolgálat kialakításába kell beruházni,
- fel kell kérni neves személyiségeket, hogy tanúskodjanak „európai” identitásukról,

- nem kevésbé nagyra törő kulturális és médiaprogramokba is be kell ruházni – ehhez közös alapítványi és pártolói jogálásra van szükség,
- konkrét előrehaladást kell elérni az euróövezet gazdasági és társadalmi integrációja terén.
- nagy politikai jelentőségű döntéseket kell hozni – például hogy mindenkinek ugyanazon a napon kelljen szavazni az Európai Parlament képviselőire, május 9-ét európai ünnepnappá kell nyilvánítani, és elő kell készíteni a népi kezdeményezés európai jogának bevezetését.

1.6 Összességében véve az EGSZB meg van győződve arról, hogy az effajta kezdeményezések lehetővé tennék Európa lakói számára, hogy mélyebben átérezhessék európai polgárságukat, és hatékonyabban gyakorolhassák az általa nyert szabadságjogokat, így Európa visszanyerhetné identitását, dinamizmusát, versenyképességét és a kohéziót, amelyet a tagállamok ma csak nagy kényszerrel tudnak elérni.

1.7 Ehhez a célhoz az EGSZB-nek úgy kellene hozzájárulnia, hogy létrehoz egy aktív európai polgársággal foglalkozó állandó csoportot, és legközelebb szimpóziumot szervez e témában.

2. Bevezetés

2.1 Bármilyen kellemetlen érzéssel tölt el minket a széles körben elterjedt euroszeptizmus, vitathatatlan, hogy az európaiak szorosan kötődnek az európai építkezés legfontosabb vívmányaihoz, és ezeket természetesnek és visszafordíthatatlannak érzik:

- a béke és a tagállamok közötti együttműködés,
- a demokratikus jogok teljes körű gyakorlása,
- a személyek és áruk szabad mozgása,
- a globális kihívásokkal szembeni egységes fellépés szándéka.

2.2 Az európai polgárok nagyon is igényesek az ilyen értelemben vett európai építkezéssel szemben. Valós hozzáadott értéket várnak el tőle, mégpedig az alábbi területeken:

- politikai, polgári, részvételi, gazdasági és szociális jogaik megfelelő érvényesülése,
- identitásuk és életszínvonaluk hathatósabb támogatása a világméretű változások közepette,
- nagyobb növekedés, több munkahely és gyorsabb gazdasági és szociális fejlődés,
- közös érdekeik hatékonyabb érvényesítése a világban.

2.3 Sok európai polgár úgy érzi, ezek a mindennapi élettel és a jövővel kapcsolatos elvárásai távolról sem érvényesülnek. Az alkotmány szerződés francia és holland szavazók általi elutasítása különösen sokat mond erről a rosszérzésről és a közvéleményben felmerülő kérdésekről, még ha kétségtelen az is, hogy az elutasítás okai között az európai építkezéstől független megfontolások is szerepeltek.

2.4 Az uniós polgársággal kapcsolatos – a Maastrichti Szerződés által bevezetett – valódi előrelépések azonban az utóbbi

időben kötött szerződésekben (ld. Amszterdami Szerződés, Nizzai Szerződés), az Alapjogi Chartában, valamint a népszavazásra bocsátott alkotmány szerződés szövegében is szerepeltek (ez utóbbi ruházta volna fel jogerővel az Alapjogi Chartát, azáltal, hogy a szerződés részévé tette). Az alkotmány szerződést előkészítő Konvent, amely valódi újítást jelentett azáltal, hogy küldötteket tömörített, és nyitott a civil társadalom felé, e jogok megerősítése mellett kötelezte el magát, politikai, polgári, gazdasági és szociális szinten egyaránt. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, túl azon, hogy részt vett a Konvent munkájában, az utóbbi években újra és újra kiállt az európai polgárok jogainak teljes körű elismerése és az őket foglalkoztató problémák figyelembevétele mellett. Azt is el kell azonban ismerni, hogy e jogoknak a Szerződésekben történő formális rögzítése nem volt elég ahhoz, hogy megállítsa az euroszeptizmus terjedését a közvéleményben. A Jean Monnet-től származó idézet – „Embereket egyesítünk, nem államokat” – nem igazán érezhető manapság az Európai Unió működési módját meghatározó valóságként.

2.5 Jelenleg több okból is fennáll a veszély, hogy a közvéleményben megfogalmazódó aggodalmak tovább erősödnek:

2.5.1 az alkotmány szerződés ratifikációjának elmaradása a működés szempontjából kemény próbatétel lesz a kibővített Unió számára: a Nizzai Szerződésből fakadó nehézségek és bonyodalmak, melyeket az új szerződés volt hivatott orvosolni, rövid időn belül negatív következményekkel járnak majd;

2.5.2 a szakadék tovább nő az Európával kapcsolatos törekvések és az igazgatási eszközök gyengesége között, mind politikai értelemben (a döntéshozatal nehézségei 27 tag esetén), mind költségvetési szinten (a 2007–2013 közötti időszakra előirányzott források szűkössége miatt);

2.5.3 az európai polgároknak az alkotmány szerződésben rögzített új jogait – melynek a teljes Alapjogi Charta is része – nem lehet majd hivatalossá tenni;

2.5.4 fennáll a veszély, hogy ezek miatt a kedvezőtlen körülmények miatt a helyzet nem javul, és Európa megreked a bűnbak hálátlan szerepében, amelynek túl sok polgár már most is tekint.

2.6 Ahogyan azt az EGSZB az Európai Tanács 2006. június 15–16-i ülésére készített véleményében⁽¹⁾ is hangsúlyozta, az alkotmány szerződéssel kapcsolatos elakadás következtében életre hívott gondolkodási időszak nem lehet ürügy arra, hogy tovább halogassuk a polgárok európai ügyekbe való bevonását. Éppen ellenkezőleg, sürgős feladatnak tűnik az Európáról a közvéleményben kialakult kép stabilizálása, ellenkező esetben az elutasított, elvetélt és elakadt tervek láncolatával kellhet szembenéznünk, ami beláthatatlan következményekkel járhat. Teljesen illuzórikus lenne ilyen vagy olyan gyógyírt javasolni az alkotmány szerződés ratifikációjának kudarcára anélkül, hogy meg ne próbálnánk előbb elérni, hogy az európaiak jobban magukénak érezzék Európát. Ehhez pedig először elemeznünk kell, mennyiben és miért nem eléggé érzékelhető és vonzó Európa polgárainak jelentős része számára.

(1) „Hozzájárulás az Európai Tanács 2006. június 15–16-i üléséhez – Gondolkodási időszak” című EGSZB-velemény (előadó: Henri MALOSSE).

3. Az alig érzékelhető uniós polgárság

3.1 A „polgárság” – intuitívan és érzelmileg – már azelőtt érezhető, hogy jogok és kötelességek formájában fogalmazzunk meg. Magát az „európai” polgárságot úgy kellene tekinteni, mint többletértéket, amely nem eltörli az állampolgárságot, hanem kiegészíti, csupán „új határokat” teremt, mindez pedig több joggal, szabadsággal és felelősséggel jár. Mindezek vonatkozásában – a párbeszéd terén elért valódi eredmények ellenére – az európai polgárság még nem sokat bizonyított. Sőt: néha az az érzésünk, hogy szinte mindent megtettek azért, hogy elkedvetlenítsék. Erről néhány egyszerű állítás révén győződhetünk meg. Valamennyi európai polgár, mindenekelőtt az „utca embere” számára Európával kapcsolatban négy hiányosság szembetűnő:

3.1.1 a láthatóság és érzékelhetőség hiánya: az európai építkezés célkitűzései és kontúrjai elmosódtak – geopolitikai értelemben is (milyen határokról is beszélünk?) –, mind magával az integráció céljával kapcsolatos politikai véleménykülönbségek, mind az állandósulni látszó bővítési folyamat világos kritériumainak hiánya miatt;

3.1.2 az azonosulás és a közelség hiánya: a kivított szabadságok és jogok ellenére Európa elsősorban a politikusok, a diplomaták és a szakértők ügyének látszik, amelybe a polgárokat csak másodsorban és korlátozott értelemben vonják be; a nemzeti és helyi közigazgatási szervek maguk is „Európán kívüllinek” érzik magukat, és Európát gyakran idegen dolognak tekintik;

3.1.3 az információ és a párbeszéd hiánya: az európaiak rosszul ismerik jogait, a közös piac működési feltételeit; Az Európáról megfogalmazott kérdéseiket is gyakran rosszul értelmezik, nem veszik igazán komolyan és nem válaszolják meg kielégítő módon. A maguk részéről a kormányok hajlamosak arra, hogy Európából azt mutassák nekik, ami számukra praktikus, és letagadják vagy elfedik, ami hátrányos, még akkor is, ha ezáltal az így bemutatott Európa hitelességével úznak veszélyes játékot. A nagy, elsősorban nemzeti hírközlő szervek (rádió, TV) is azt a benyomást keltik, hogy igen kevésbé ismerik ezeket az újságírók által – az erre a szakterületre vonatkozó nem megfelelő szakképzésüknek köszönhetően – bonyolultnak ítélt kérdéseket. Eltekintve néhány kiragadott, gyakran elnagyolt és pontatlan híradásról – az európai média fejlődését az (egy-egy tagállamok közvéleményének nehézkes összegzésében kimerülő) „európai” közvélemény hiánya sem könnyíti meg, és persze ez fordítva is igaz;

3.1.4 a gazdasági és társadalmi hatékonyság hiánya: a globalizáció tükrében sokan úgy érzik, hogy Európa sem erős motor (a növekedésben, a munkahelyteremtésben és a munkahelyek minőségének javulásában elért elégtelen eredményeit tekintve), sem pedig erős pajzs (a kívülről jövő egyre erősödő konkurenciával – amelyet gyakran túlzottnak, sőt tisztességtelennek tartanak – és a vállalatáthelyezésekkel szemben), ha azt a feszültséget tekintjük, amelyet a kibővített Unió belüli termelési költségek mindaddig példátlan különbségnekedése okozta.

3.2 Azok az európai polgárok, akik – kapcsolataik, szakmájuk, utazásaik révén – jobban ismerik Európa működését, nemcsak az imént említett négy hiányosságot érzik ugyanígy, de további, nem kevésbé nyilvánvalóakkal is szembesülnek. Ezek a következők:

3.2.1 a kohézió hiánya a bővítések elkerülhetetlen következményeként tovább mélyült: a közigazgatási, kulturális és szociális különbségek erősen megnövekedtek, a fejlettségi szintek közötti eltérések pedig néhol megháromszorozódtak; ehhez még hozzáadódnak a gazdasági és pénzügyi integrációs különbségek az euróövezettel szemben, amely jelenleg 12 tagra korlátozódik;

3.2.2 a befejezetlenség, amely erősen érezteti hatását az egységes piac működésén: itt továbbra is erős a széttagoltság a szolgáltatások (a GDP kétharmada), a közbeszerzések (a GDP 16%-a) és az adózás terén, valamint az új tagállamok polgárainak szabad mozgását illetően, akiknek még mindig átmeneti korlátozásokkal kell szembenéznük: az egységes piac a legjobb esetben is csak félgőzzel működik;

3.2.3 az egyszerűsítés hiánya, amely minden európai polgár mint valamely rendelet hatálya alá tartozó személy számára világos: a közösségi irányelvek és egyéb rendelkezések, amelyekről azt gondolnák, hogy életüket egyszerűsíteni hivatottak, túl sokszor csak tovább gazdagítják a nemzeti rendelkezések egyre burjánzóbb kínálatát;

3.2.4 az eszközök hiánya – amely együtt jár az általános érdekek és az európai közhatalom hiányával. Ez is minden szemlélő előtt világos: pénzügyi síkon a közösségi költségvetés, amely csupán a GDP körülbelül 1%-át teszi ki (szemben az Egyesült Államok költségvetésének 20%-val, igaz, a háttér teljesen más), és amelynek legutóbbi, a 2007–2013 közötti időszakra szóló tervét fáradtságos és bonyodalmaktól sem mentes tárgyalások előzték meg, messze nem fedezi az Európa számára kiszabott feladatok számláját; intézményi síkon pedig a döntéshozatalt általában megnehezíti, hogy a folyamatban számos partner vesz részt, illetve sok esetben az, hogy továbbra is fennmaradnak a tagállamok egyhangú egyetértését megkövetelő szabályok és gyakorlatok;

3.2.5 a transznacionális infrastruktúrák (közlekedés, energia, távközlés) hiánya, amely együtt jár a költségvetési eszközök hiányával: az Európai Tanács 2005. decemberi ülésén született megállapodás ráadásul felével (a költségvetés közel 4%-áról alig 2%-ra) csökkentette az Európai Bizottság által a 2007–2013-as időszakra javasolt keretet – még ha az Európai Parlamenttel folytatott későbbi tárgyalások némileg lehetővé is tették ezeknek a korlátozásoknak az enyhítését;

3.2.6 a közösségi fegyelem hiánya túl sok tagállam részéről, amely az Európai Bizottság jelentéseiből (az irányelvek átültetése, a közösségi jog megsértésével kapcsolatos eljárások) nyilvánvaló.

3.2.7 a kommunikációs hiány és a lisszaboni stratégia végrehajtásának hiánya zárja a felsorolást: a stratégia, amely kezdetben korántsem arra irányult, hogy megtérüljenek a kutatásra, az innovációra, a közös infrastruktúrahálózatokra és a képzésre fordított beruházások, valójában messze elmaradt a kitűzött célok megvalósítása és a szükséges mozgósítás tekintetében (ezt a 2007–2013-as időszakra szóló, mindezekben a területeken szűkre szabott költségvetési terv is jól mutatja).

3.3 Az Európa működésében tapasztalható hiányosságok – összességében megdöbbentő – egymásra halmozódása nem kevés európai polgárban – eléggé logikusan – a bizalom hiányának érzetét kelti. Ennek orvoslására az összes működési hiányossággal elszántan szembe kell szállni. Hogy ebben részt vehessünk, túl kell lépni azon, hogy folyton csak foltozgassuk a jogok európai listáját – azt a listát, mely hangzatos ugyan, mégis rosszul ismerik és rosszul érvényesítik. Immár világossá kell tenni és egyszerűsíteni kell az európai polgárok számára Európa megközelítésének módját: kezükbe kell adni az érzékelhetőbb és kézzelfoghatóbb közös polgárság kulcsait.

3.4 Az első jelentős lépéseket csak akkor tudjuk megtenni, ha ez a megközelítés nagyobb támogatást kap Európa főszereplőitől. Ennek feltételei a következők:

3.4.1 az Európai Bizottság részéről tette kész és „újult erejű” – azaz merészebb, sőt, rendíthetetlenebb – elköteleződés ezek iránt az igények iránt, mégpedig kezdeményező hatáskörének és konzultációs módszereinek kihasználása révén;

3.4.2 az európai intézmények jobb működése, mégpedig a polgárok iránti valódi elkötelezettség által, mint például a felelősségteljesebb kormányzás magatartási kódexe, valamint rendelkezés annak elismeréséről, hogy maguknak az európai polgároknak is több felelősséget kell vállalniuk az őket közvetlenül érintő európai ügyekben;

3.4.3 Európát kedvezőbb színben feltüntető nyelvezet a politikai vezetők részéről, hogy már ne haszontalanul mártír, illetve túlzottan technokrata képet fessenek, miközben egyszóval maguknak tartogatják a pozitív szerepeket; valamint ezzel egyidejűleg nevelőbb jellegű megközelítés a média részéről;

3.4.4 hasonlóképpen felelősségteljes hozzáállás e vezetők részéről, akik hajlandóak lesznek megadni az általuk együtt épített Európának azokat a minimális eszközöket (döntéshozatali, költségvetési és fegyelmi téren), amelyek végre a hivatalosan az Unió elé kitűzött célok nagyságrendjéhez mérhetők.

3.4.5 „megerősített együttműködés” azok között a tagállamok között, akik – anélkül, hogy a közösségi módszer elsőbbségét megkérdőjeleznék – készek az előrehaladásra, hogy a többiek előtt megnyissák az utat, ha az egyhangúság követelménye az európai polgárok által alapvetőnek tartott irányokban túl nagy akadályt gördítene a haladás elé;

3.4.6 még nagyobb nyomás és több kezdeményezés a szociális partnerek részéről és a civil társadalom szereplőitől: az ő aktív és folyamatos közreműködésük nélkül hiábavaló lenne azt remélni, hogy kialakul az érzékelhető és kézzelfogható európai polgárság.

3.5 Mint azt az EGSZB az „Aktív polgárság” cselekvési tervről⁽²⁾ szóló véleményében is hangsúlyozta, az Európai Bizottság által ismertetett, a 2007–2013-as időszakra szóló „polgárok Európáért” program hátránya rendkívül szűk vonatkozása és költségvetési kerete (235 millió euró, amely azóta már 190 millió euróra csökkent, azaz lakosonként kevesebb mint 50 cent erre az időszakra). Üdvözlendő szándékai ellenére nincs módja rá, hogy elérje célját, azaz hogy „a polgárokat helyezze a központba” az európai építkezésben. A legjobb esetben is csak mellékszerepet tölthet majd be.

3.6 Most az elsődleges feladat nem annyira új jogi nyilatkozatok kidolgozása vagy pontos támogatási összegek odaitélése, mint inkább olyan határozott cselekvések elindítása, amelyek lehetővé teszik, hogy az európai polgárság a maga teljességében kibontakozhasson. Ahhoz, hogy ebben az irányban előrehaladhassunk, a Gazdasági és Szociális Bizottság három téren javasolja új kezdeményezések kidolgozását:

- a különösen indokolatlan európai hiányosságok orvoslása;
- az Unió polgárközpontúbb irányításának kialakítása;
- a jelentős identitástartalmú közös kezdeményezések támogatása.

4. A különösen indokolatlan európai hiányosságok orvoslása

4.1 Az európai polgárok joggal csodálkozhatnak azon, hogy olyan kulcsfontosságú területeken hiányoznak a közös eszközök és az európai szabadságjogok, amelyeknek pedig pontosan az ő Unióhoz tartozásukat kellene kiemelniük. Ez a helyzet az olyan különösen indokolatlan hiányosságok esetében, mint az egyesületek, a kölcsönös segélyegyletek és a kisvállalkozások európai jogállása, az egységes közösségi szabadalmi rendszer, illetve európai védelmi rendszer a kettős adózás elkerülésére (a szociális juttatásokat és a nyugdíjrendszert is ideértve). Ezeket a hiányosságokat később részletesen is kifejtjük.

4.2 Eléggé ellentmondásos, hogy fél évszázaddal a közös piac létrehozása óta az a több ezer egyesület, amely mind azért jött létre, hogy tagjainak európai érdekeit védje, még mindig nem rendelkezik európai jogi státusszal, és kénytelen a működési helyének megfelelő nemzeti – többnyire belga – jogrendszert választani.

⁽²⁾ Az EGSZB 2005.10.26-i véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a 2007–2013. évi, aktív európai polgárságot támogató, »Európai polgárokat« című program létrehozásáról”, előadó: Daniel LE SCORNET (HL C 28., 2006.2.3.).

4.2.1 Az erre az európai jogállásra irányuló javaslattervezetet az Európai Bizottság 2005 októberében visszavonta – mintegy hatvan másikkal együtt, amelyeknek feldolgozását a jogszabályok egyszerűsítése, valamint az elfogadási kilátások hiánya miatt kellett megszakítani. Az Európai Bizottság azzal, hogy a státusztervezetet az érintettek megkérdése nélkül visszavonta, sajnos „a terítéket is a kukába dobta”.

4.2.2 Az európai polgárság újbóli megerősítésére az első gesztus az lehetne, ha az Európai Bizottság tévedését beismerve újra előterjesztené a tervezetet. Nyilvánvaló, hogy a Parlamentnek és a Tanácsnak is el kellene köteleznie magát, hogy azt mihamarabb elfogadja, miután elmagyarázták – és megindokolták – hogy miért is kellett befagyasztani a javaslatot.

4.3 Ugyanezt a megközelítést kellene alkalmazni a segélyegyletek olyan európai jogi státuszára vonatkozóan, amelynek tervezetét – helytelenül – úgyszintén visszavonta az Európai Bizottság. Már egy ilyen jogi státusz is hozzájárulna az új európai kezdeményezések előmozdításához, és egyben a vállalkozások sokrétűségének elismerését is megerősítené Európában.

4.4 Egy másik paradoxon, hogy továbbra sincs olyan egységes és egyszerűsített európai jogi státusz, amely megkönnyítené a kis- és középvállalkozások életét, pedig többéves programok, nyilatkozatok tömege született – a *Kkv-k Chartájáról* nem is beszélve – a vállalkozók számára igazán észrevehető változások nélkül.

4.4.1 Az EGSZB egyhangúlag elfogadta, és 2002-ben előterjesztette egy ilyen jogállásra vonatkozó ajánlásait⁽³⁾. Ezeket az Európai Bizottság részéről mindmáig semmilyen javaslat nem követte. Miközben egymást követik a vállalkozóbb kedvű és versenyképesebb Európára buzdító újabb és újabb hivatalos közlemények, ez a helyzet napról napra tarthatatlanabbá válik.

4.4.2 Az EGSZB ezért megismétli az Európai Bizottsághoz intézett kérését, hogy a lehető leghamarabb nyújtson be egy ilyen jogi státuszra vonatkozó rendeletjavaslatot.

4.5 Különösen szimbolikus a közösségi szabadalmi rendszer kudarca, amelyet 1975-ös aláírása óta még mindig nem ratifikált az összes tagállam.

4.5.1 Az Európai Tanács hiába szólította fel újra és újra a tagállamokat – azaz saját magát –, hogy jussanak végre dűlőre. Az európai feltalálóknak továbbra is egy bonyolult és költséges rendszeren kell átverekedniük magukat, hogy hatékonyan védhessék jogaikat. Abban az Európai Unióban, amelynek eltöltött szándéka, hogy 2010-ig a világ legdinamikusabb és legversenyképesebb tudásalapú gazdaságává váljék, ez az egy helyben topogás rémes tehetetlenségről tanúskodik.

4.5.2 Ha az egyhangú jóváhagyás továbbra is elérhetetlennek bizonyul, az EGSZB azt javasolja, hogy azok között a tagállamok között, amelyek már ratifikálták, egyszerű, hatékony és

versenyképes szabályok alapján máris lépjen életbe ez a közösségi szabadalmi rendszer.

4.6 A tagállamok közötti kettős adózás elkerülését továbbra is az egyes országok között megkötött több száz kétoldalú egyezmény egyszerre bonyolult és korántsem teljes körű jogi gubanca szabályozza, amelyben a polgárok ki vannak szolgáltatva az adóhatóságok kényének-kedvének, akik pedig sokszor maguk is alig ismerik a hatályos rendelkezéseket.

4.6.1 Az Európai Bizottság által ennek a problémának a rendezésére benyújtott egységes és egyszerűsített rendelettervezet nem vezetett célra, mivel a tagállamok nem tudtak egyhangúlag megegyezni.

4.6.2 Már az is jelentős előrelépés lenne, ha azok a tagállamok, amelyeknek módjukban áll, már most megegyezésre jutnának ezekkel a rendelkezésekkel kapcsolatban, és végre is hajtanák azokat. Különösen az lenne logikus, ha az euróóvezet tagállamai egyezsége jutnának a rendelet elfogadásáról.

4.6.3 Az EGSZB ezenkívül hangsúlyozza, hogy a közösségen belüli mobilitás keretében biztosítani kell a szociális juttatások tényleges hordozhatóságát, mégpedig fiskális megkülönböztetések nélkül. Az EGSZB emlékeztet „A kiegészítő nyugdíjjogosultságok hordozhatósága” című véleményére⁽⁴⁾, melyben a kiegészítő rendszerek adózásának harmonizálását sürgeti, amely azonban az irányelvtervezetből kimaradt: az adózási módszerek az egyes tagállamokban ugyanis annyira eltérőek, hogy az már komolyan akadályozza a mobilitást, mivel előfordulhat, hogy a munkavállalóknak kétszer kell adót fizetniük a hozzájárulások és a szolgáltatások után.

5. Az Unió polgárközpontúbb irányításának kialakítása

5.1 Európa építését még mindig túl gyakran az államok ügyének fogják fel, amelyben a polgároknak csak másodlagos szerep jut. Ennek orvoslására polgárközpontúbb irányítást, vagyis a polgárok javát egyértelműbben szem előtt tartó működési módot kell kialakítani az Európai Unióban: ösztönözni kell, hogy a média Európát fokozottabban a középpontba állító megközelítést alkalmazzon, alaposabban ki kell elemezni a polgárok érdekében kidolgozott jogszabálytervezeteket, jobban ki kell használni a párbeszédre és a konzultációra irányuló eljárásokat, meg kell indokolni a befagyasztásokat és a visszavonásokat, nagyobb mértékben kell támogatni az ön- és társszabályozási megközelítéseket, elő kell segíteni, hogy határokon átnyúló, kollektív tárgyalások alakuljanak ki a szociális partnerek között, olyan közszolgáltatást kell megvalósítani, amely közösségre meghatározott külső vámokkal támogatja az egységes piacot, ki kell alakítani a tájékoztatás interaktívabb formáját, valamint a szociális partnereket és a civil társadalom résztvevőinek más képviselőt be kell vonni a közösség számára kedvező programok végrehajtásába. Ezeket a követelményeket később részletesen is kifejtjük.

⁽³⁾ Az EGSZB 2002.03.21-i véleménye a következő tárgyban: „Hogyan kaphatnának a KKV-k európai jogi státuszt”, előadó: Henri MALOSSE (HL C 125., 2002.5.27., 100. o.).

⁽⁴⁾ Az EGSZB 2006.4.20-i véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kiegészítő nyugdíjjogosultságok hordozhatóságának javításáról”. Előadó: Ursula ENGELEN-KEFER.

5.2 Bár a tömegtájékoztatási eszközöket manapság „negyedik hatalomként” emlegetik a jogalkotás, a végrehajtás és az ítélkezés mellett, meglepően tapasztaljuk, hogy az európai dimenzió a másik háromtól eltérően a médiára még nem nyomta rá a bélyegét, pedig ez van a legjobban előtérben, és ez számunkra a legismertebb. Még nincs európai horderejű és jellegű nagy rádió-, illetve televíziócsatorna, és maga a többnyelvűség is csak „szegény rokon” a média szemében. A médiában az európai politikával kapcsolatos vita és közvetítés is viszonylag túl kevés. Az európai intézmények életét – az olykor-olykor előforduló nagy eseményektől (csúcstalálkozók, válsághelyzetek, új csatlakozások) eltekintve – egyáltalán nem kommentálják, így az „házon belül” marad. Példának okáért egy nemrégiben készült Eurobarométer-jelentés szerint a megkérdezettek alig 30 %-át érdeklik az európai ügyek – és a polgárok közül még ennél is kevesebben tudtak helyesen felelni három alapkérdésre: hány tagállam van, az európai parlamenti képviselőket kinevezik-e vagy választják, illetve az Európai Bizottságon belül minden nemzet képviselve van-e. Ezt a súlyos tájékozatlanságot orvosolni kell, ehhez pedig többek közt a következő intézkedésekre van szükség:

5.2.1 a nemzeti médiákat rá kellene venni, hogy foglalkozzanak európai kérdésekkel: ösztönözni kellene őket, hogy több helyet biztosítsanak az Unió politikai életéről szóló információknak,

5.2.2 az effajta kezdeményezések előmozdítása és koordinálása a médiákban. Ezt egy Európai Audiovizuális Ügynökség is támogathatná, a tagállamokban esetleg létező hasonló szervezetekkel együttműködve.

5.3 Az európai intézmények működését tekintve a legutóbbi szerződésben nagyobb hangsúlyt kapott az együttdöntési eljárás – ami által jogosan meg is nőtt az Európai Parlament hatásköre – a konzultációs módszerekkel szemben, ahol még sok javításra lenne szükség.

5.3.1 A gyakorlatban – és különösen az Európai Bizottság 2002-ben kiadott, a jobb európai kormányzásról szóló fehér könyvét követően – már történt valódi előrelépés: több esetben folyamodnak a zöld könyv és a nyilvános, internetes konzultáció lehetőségéhez (akkor is, ha gyakorlati jelentőségük továbbra is eltérő), valamint az EGSZB is a döntési folyamat korábbi fázisában kap felkérést előzetes feltáró vélemény készítésére.

5.3.2 Fontos megteendő lépés többek között, hogy az európai bizottsági tervezetekről rendszeresebben kellene előzetes hatásvizsgálatot végezni, amelyben különösen azt kellene feltérképezni, hogy a polgárok és a felhasználó szemszögéből mi a hozzáadott érték és valóban egyszerűbb lett-e a szabályozás, például mennyire kivitelezhető a „klasszikus” szabályozással szemben az alternatív megközelítések, amelyeket minden esetben tartalmaznia kellene a tervezetnek. Különösen a szabályozás hatékony egyszerűsítését nem lehet megoldani a felhasználók magasabb szintű képviseletének bevonása nélkül, illetve nemzeti szintű, párhuzamosan futó egyszerűsítési programok nélkül.

5.3.3 Ügyelni kellene továbbá arra, hogy javuljon a konzultációk minősége: az Európai Bizottságnak igazolnia kellene a viták nyomon követését, valamint azokat az indokokat, amelyek miatt egyes opciókat és érveléseket figyelembe vettek, míg másokat elvetettek. A konzultációs szakasznak továbbra is mindenképpen el kell különülnie a(z együttes) döntéshozatali szakasztól; gyakran egyáltalán nem ez a helyzet. A korábban említett feltáró véleményektől eltekintve magának a Gazdasági és Szociális Bizottságnak is túl gyakran meg van kötve a keze a vele való konzultáció hatékonyságát illetően amiatt, hogy a döntéshozatali szerveknek a döntéshozatali folyamattal párhuzamosan, annak velejárójaként kell véleményalkotásra felkérniük.

5.3.4 A 2006. márciusi Európai Tanács – helyeseltető módon – azt kérte, hogy a szociális partnereknek és a liszaboni stratégiában közvetlenül érintett egyéb civil társadalmi szereplőknek több beleszólásuk legyen a folyamatba. A Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözli továbbá, hogy az Európai Tanács megújította a Régiók Bizottságával közös, a stratégia megvalósításának kiértékelésére és előmozdítására szóló megbízatását. Azok az információcsere-hálózatok, amelyeket az EGSZB e célból alakított ki a tagállamok gazdasági és szociális tanácsaival vagy ehhez hasonló szervezeteivel, hasznos közreműködői az Unió polgárközpontúbb irányításának.

5.3.5 Nemzeti szinten a kormányoknak és parlamenteknek rendszeresen konzultációt kellene folytatnia a szociális partnerekkel az Európai Tanács tavaszi és őszi ülése előtt, ezáltal bevonva őket az átfogó gazdaságpolitikai iránymutatások és a foglalkoztatáspolitikai iránymutatások elkészítésébe, valamint a liszaboni stratégia megvalósításába. A tagállamok nemzeti jelentéseit kifejezetten ezekre a konzultációkra kellene alapozni.

5.4 Az európai intézményeknek nem kellene egyedül felelősséget vállalniuk a polgárokkal és az őket képviselő szervezetekkel az őket érintő jogszabálytervezetek vagy iránymutatások elfogadását megelőzően folytatott megfelelő konzultációért, viszont konzultációt kellene folytatniuk egy jogszabálytervezet tartós befagyasztása vagy visszavonása esetén, annak érdekében, hogy:

- kiderüljön, pontosan mi az oka és ki a felelős, ha a Tanács záról, illetve az Európai Bizottság visszavon egy jogszabálytervezetet;

- megtudják a civil társadalom képviselőinek véleményét egy esetleges alternatív megközelítésről, hogy a tervezet zárólásából vagy visszavonásából eredő leghátrányosabb következményeket orvosolni lehessen.

5.5 Nagy lépés lenne továbbá az érzékelhető és kézzelfogható európai polgárság irányába, ha jelentősebben ösztönöznék a társ- és önszabályozási eljárásokat, amelyek alapján a társadalmi-szakmai szereplőket nemcsak megkérdezik, hanem egyenesen be is vonják az őket közvetlenül érintő gazdasági és szociális jogszabályok kidolgozásába.

5.5.1 Az európai szociális partnerek – az autonóm párbeszéd keretében, mind szakmaközi, mind ágazati téren történő – szerződésalkötési jogának hivatalos elismerésével egészen az 1992. évi Maastrichti Szerződésig kellett várni. Egy újabb évtized kellett ahhoz, hogy 2003 decemberében a Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság európai intézményközi megállapodást kössön, amely polgárjogot biztosított a civil társadalmi szereplők más területeken alkalmazható ön- és társszabályozási eljárásainak, és kidolgozta ezek definícióit és szabályait.

5.5.2 Ezek a módszerek már jelentős mértékben fejlődtek, és – a társadalmi párbeszédén túl – különösen a műszaki szabványokat, a szakmai szabályokat, a szolgáltatásokat, a fogyasztókat, az energiamegtakarítást és a környezetvédelmet érintik⁽⁵⁾. Még azonban távolról sem érték el azt a fejlettségi szintet, amelyet megérdemelnének, még úgy sem, ha ilyen-olyan jogcímen most már minden európai polgárt érintenek.

5.5.3 Hasznos lenne az uniós határokon elhelyezkedő régiókban az európai polgárság gyakorlását jobban támogatni, a határokon átnyúló kollektív tárgyalások fejlődését elősegíteni, az Európai Bizottság 2005-ben kiadott, a szociális menetrendről szóló közleményében foglaltaknak megfelelően.

5.5.4 Az ön- és társszabályozás kialakításának – a jogalkotók által hozott intézkedések kiegészítéseként és adott esetben az ő ellenőrzésük alatt – igen sok területen lehetővé kellene tennie Európát és az európai polgári jogok előrehaladását, például:

- a munkakapcsolatok több szempontja, amely vonatkozhat a foglalkoztatásra, a munkakörülményekre, a szakmai alap- és folyamatos képzésre, a részvételre vagy a szociális védelemre;
- a szolgáltatások igazi európai piacának megvalósítása;
- a fogyasztók jogainak megerősítése az egységes piacon;
- a környezet javítása.

5.5.5 Az EGSZB megkezdte az alternatív szabályozási eljárások – köztük a jogviták rendezésére vonatkozó rendelet – módszeres számbavételét és ösztönzését, különösen meghallgatásai, illetve korszerűsített PRISM-2 adatbázisa révén, amely az európai önszabályozási helyzettel kapcsolatos fő referencia.

5.6 Mind a klasszikus európai szabályozásnak (irányelvek, rendeletek), mind pedig az ön- és társszabályozásnak arra kellene törekednie, hogy mélyítse az egységes piacot és javítsa működését. Az európai polgároknak úgy kellene magukénak tekinteniük az egységes piacot, mint saját kezdeményezéseik és tevékenységeik természetes vetületét.

5.6.1 Az egységes piacot – bár természetes versenykörnyezetet kínál a gazdasági szereplőknek – nem lenne szabad módszeresen szembeállítani a közszolgálat és az általános érdek elképzelésével – ezek is éppúgy érdemesek arra, hogy európai szinten érvényre jussanak. Így a különböző európai ügynökségeknek, amelyeket azért hoztak létre több tagállamban, hogy hozzájáruljanak az egységes piac működésének egyes szempontjaihoz, valódi „európai közszolgáltatási feladatokat” kellene

⁽⁵⁾ Vö. az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció által 2005.01.11-én, „Az együttszabályozás és az önszabályozás jelenlegi helyzete az egységes piacon” tárgyában elfogadott tájékoztató jelentéssel (előadó: Bruno VEVEER).

kitűzniük maguk elé munkájuk keretében. Az ilyen értelmű iránymutatások hasznos szerepet játszhatnának a közszolgáltatások európai megnyitására folyó vitában. Elősegíthetnék annak az ellentétnek a feloldását, amely azok között áll fenn, akik szerint a közszolgáltatás csak nemzeti lehet, és azok között, akik az európai nyitást automatikusan a privatizációk folytatásához kötnék.

5.6.2 Ugyanebben a szellemben az Unió külső határainak felügyeletét – a nemzeti közigazgatás helyett – érdemes lenne idővel egységes jelzést viselő, közösségi vámszervekre bízni. Az első lépés az európai határvédelmi ügynökséggel együttműködve egy európai felügyelőkből és határőrökből álló testület létrehozása lenne, ugyanakkor a vámtisztviselők összessége részére közös képzési törzsanyagot kellene biztosítani, a ma még túlságosan rendszertelen cserekapcsolatokat pedig tovább kellene fejleszteni. Hasonlóképpen szükség lenne a vádemelés és a szankciók összehangolására, ami együtt jár a rendes és közigazgatási bírósági döntések tagállamok közötti elismerésével és végrehajtásával.

5.6.3 Európának továbbá közös, mozgósítható és erőteljes polgári védelmi eszközzel kell rendelkeznie, amely gyorsan és hatékonyan képes a tagállamoknak és lakosaiknak támogatást nyújtani természeti csapások vagy terroristacselekmények esetén.

5.6.4 Ami a polgárok tájékoztatását illeti az egységes piaccal összefüggő jogairól és lehetőségeikről, az összes tagállamban ki kellene alakítani a jelenleg többnyire nem létező tájékoztatást a SOLVIT-központokról és más európai kapcsolattartási pontokról, amelyeket valamennyi tagállamban létrehoztak abból a célból, hogy segítsék a polgárokat a kereskedelmi forgalommal kapcsolatban esetleg még jelentkező problémáik megoldásában. A korábban említett európai ügynökségek létrehozásuk óta semmit sem tettek azért, hogy bekerüljenek a köztudatba. Ezen tájékoztatási kampányokkal lehetne segíteni.

5.6.5 Az Európa és az egységes piac működéséről szóló tájékoztatást – akárcsak a polgárok ezzel kapcsolatos jogainak és szabadságainak esetében – ugyancsak a párbeszédben részt vevők elvárásaihoz és nyelvezetéhez kell igazítani. Gyakorta fontos inkább az ő kérdéseikből és vágyaikból kiindulni – különösen ha a fiatalokról van szó –, nem pedig kész válaszokkal, *ex cathedra* kijelentésekkel előhozakodni. A kapcsolattartási és az Európáról szóló információs pontok létrehozásával egy időben valóban képesnek kell lenni arra, hogy a párbeszédben részt vevő felek nyelvezetét, megközelítését és nézőpontját teljes mértékben figyelembe vegyük, méghozzá egy olyan interaktív párbeszéd révén, amely lehetővé teszi, hogy az Európáról szóló tájékoztatást jobban testre lehessen szabni az egyének saját tulajdonságaihoz mérten. Az internet használata jól beleillik ebbe a feltételrendszerbe, és mind az európai intézményeknek, mind pedig a civil társadalom szervezeteinek teljes mértékben ki is kellene használniuk, hogy az európai polgárság hatékonyabb lehessen.

5.7 Ezenkívül még sokat kell tenni annak érdekében, hogy az európai polgárok is részt vehessenek a strukturális alapokból finanszírozott támogatások felhasználásában. Míg az afrikai, karibi és csendes-óceáni (AKCS) országoknak nyújtott közösségi támogatásokra vonatkozó rendelkezések egyértelműen előírják a civil társadalom szoros bevonását (ld. cotonou-i megállapodás), a szociális partnereknek és az európai szervezett civil társadalom más képviselőinek az uniós kohéziós politikában való részvételével kapcsolatban paradox módon nyoma sincs ilyesminek.

5.7.1 Az Európai Bizottság 2007–2013-as időszakra kidolgozott stratégiai iránymutatásai csupán informálisan utalnak az ilyen jellegű konzultációra/részvételre, és nem irányoznak elő világosan megfogalmazott rendelkezéseket a javasolt szövegekben sem az iránymutatásokkal, sem a strukturális alapokra vonatkozó szabályozásokkal kapcsolatban.

5.7.2 Orvosolni kellene ezt a hiányosságot, és elérni, hogy ezek a dokumentumok a közösségi intézmények és a tagállamok által közvetlenül alkalmazandó rendelkezések révén előírják az ilyen jellegű részvételt.

6. A jelentős identitástartalmú közös kezdeményezések támogatása

6.1 Az európai polgárok, akik Európától nemzeti, regionális és helyi identitásuk gazdagítását várják, a kellenél többször azt észlelik, hogy ez az értéknövelési folyamat szerény, sőt, akár felszínes is. Kétségtelen, hogy Európa vezetői fokozatosan számottevő, egyre növekvő jelentőségű előrelépésekről határoztak: európai himnusz és zászló, európai útlevel, kölcsönös segítségnyújtás a követségeken és konzulátusokon, és persze az egységes pénz – az euró már 12 tagállamot köt össze.

6.1.1 Ezek az eredmények azonban csak hosszadalmas folyamat után születtek meg, ráadásul más, gyakran nagyon közeli területeken ugyanakkor jelentős lemaradások vannak a közösségi identitás terén. E fogyatékoságok felszámolása érdekében a szubszidiaritás elvét nem módszeresen lefelé haladó irányban kellene megfogalmazni, hanem a különleges esetekre szabottan, amelyek esetében gyakran igenis szükség van európai beavatkozásra.

6.1.2 Ebben a szellemben támogatni kellene a jelentős identitástartalmú közös kezdeményezéseket, mégpedig: elsőbbséget kellene biztosítani a nagyszabású, különleges jelentőségű európai projektek finanszírozásának, nagyra törő európai oktatási és képzési programokba, többek közt a fiatalok számára egy európai önkéntes polgári szolgálat kialakításába kellene beruházni, fel kellene kérni neves személyiségeket, hogy tanúskodjanak „európai” identitásukról, be kellene ruházni továbbá nem kevésbé nagyra törő kulturális és médiaprogramokba is – ehhez közös alapítványi és pártolói jogállásra is szükség van –, valamint konkrét előrehaladást kellene elérni az euróövezet gazdasági és társadalmi integrációja terén. Emellett nagy politikai jelentőségű döntéseket kell hozni – például hogy mindenkinek ugyanazon a napon kelljen szavazni az Európai Parlament képviselőire, hivatalosan is ünnepnappá kell nyilvánítani Európa napját és azonnal ki kell mondani az európai népi kezdemé-

nyezés jogát. Ezeket az ajánlásokat az alábbiakban még részletezzük.

6.2 Az európai költségvetési eszközök szerény mértéke egy okkal több annak alátámasztására, hogy a hitelesen európainak tekinthető projektek finanszírozására jelentősebb arányban kellene költségvetési eszközöket fordítani.

6.2.1 Az ilyen jellegű pénzügyi támogatások elsősorban az Európát összekapcsoló határ menti régióknak kedveznének, amelyek kohézióját a többi régiónál hátrányosabban érintik a tagállamok közötti harmonizáció hiányosságai. E határ menti területek társadalmi-szakmai szereplői központi szerepet érdemelnek az ilyen, határokon átnyúló programok megtervezésében és működtetésében. A közösségi költségvetésből számottevő – több éven át emelkedő – részarányt kellene számukra előírni. Különösképpen az EURES program költségvetési támogatását kellene megemelni, és tevékenységeiről hírt adni a regionális sajtóban, rádióban és televízióban.

6.2.2 E közösségi támogatások – a köz- és a magánszféra partneri együttműködéseinek elősegítésével – a transeurópai hálózatok (közlekedés, energia, távközlés) fejlesztését is segítenék, a hatékonyabb és jobban összekapcsolt Európa kialakítása érdekében. A tendencia iránya jelenleg azonban ezzel ellentétes, amint azt az Európai Tanács 2005. decemberi határozata is mutatja, amelynek értelmében az Európai Bizottság által e hálózatok számára kezdetben javasolthoz képest felével csökkenne a 2007–2013 közötti időszakra szánt költségkeret. Ezt a csökkentést egy, az Európai Parlamenttel kötött későbbi megállapodás szerény mértékben enyhítette.

6.2.3 Több nagyszabású európai ipari és technológiai tervet kellene továbbá kidolgozni a közösségi költségvetés finanszírozásával, vagy a bennük részt venni kívánó tagállamok különleges hozzájárulásával. A repülésben és űrkutatásban elért sikerek mutatják a követendő utat. Az effajta sikerek jelentősen emelik az Európáról alkotott képet a közvélemény szemében, és erősítik a közös felelősség érzését, egyben pedig növelik Európa versenyképességét. Az ipari és technológiai együttműködés és integráció terén még igen sok a kimunkálnivaló, különösen a védelmi és a biztonsági ágazatban.

6.3 Nagyra törő kezdeményezéseket kell továbbá útjukra indítani annak érdekében, hogy az európai polgárság az oktatás és képzés, közte az Európáról szóló oktatás, révén is erősödjék.

6.3.1 Európáról szóló közös törzsanyagot kellene biztosítani az oktatás minden szintjén: az általános és középiskolában, valamint az egyetemeken. Erőteljesen ösztönözni kellene a nyelvtanulást, és az elsajátítási szintek mércéjéül közös viszonyítási alapot kellene teremteni (vö.: a nyelvek európai portfóliójának létrehozásáról szóló Európa tanácsi kezdeményezés általánosítása). Európa kapuját nem annyira az oktatás, mint inkább csereprogramok, ösztöndíjak és külföldi élmények révén kellene megnyitni. Mindenekelőtt támogatni kell az ikerintézményi együttműködéseket, valamint az európai iskolai és egyetemi pályafutásokat. Az újságírói képzésben is jelentős részt kellene kapnia Európának.

6.3.2 A fiataloknak lehetőséget kell adni, hogy vonzó és személyiségformáló európai önkéntes polgári szolgálatot teljesítsenek – nagyságrendileg sokkal többen, mint az első kísérletek alkalmával, amelyen mindmáig csupán néhány ezren vettek részt. Egy ilyen lehetőség hasznos kiegészítője lenne az Erasmus és a Leonardo diákcseraprogramoknak, amelyek valódi sikernek bizonyultak, hiszen már több millióan vettek részt bennük.

6.3.3 Az európai azonosságtudat erősítése érdekében a kulturális és sportvilág hírességeinek kommunikációs kampányokban kellene részt venniük, melyekben „európai származásúként” vonulnának fel, ezáltal személyiségük segítségével emelnék az európaiság érzésének és az európai identitásnak az értékét.

6.4 Ugyanebben a szellemben olyan nagyra törő kezdeményezéseket is támogatni kellene, amelyek az európai kultúrát kívánják népszerűsíteni, és terjesztését előmozdítani a médiában.

6.4.1 Jobban ki kellene használni Európa kultúrájának gazdagságát, egyrészt a közös eredet hangoztatása, másrészt a kifejezőmód változatossága érdekében. Támogatni kellene továbbá más tagállamok filmjeinek, alkotásainak, műsorainak eredeti nyelvű, feliratos változatban történő bemutatását, ami az európai polgárok idegennyelv-tanulását, illetve -gyakorlását is elősegítené.

6.4.2 Az Európai Uniónak alapítania kellene egy európai filmművészeti iskolát, és az Oscar-díj mintájára támogatnia kellene a saját „csillagait”, így honorálva a legjobb alkotóit és művészeit.

6.4.3 Egy nagyszabású, több gazdasági és társadalmi hatással járó európai kulturális program sikerét nagymértékben elősegítené az alapítványok és pártolók közös támogatása. Az effajta együttműködés fokozásához közvetlenül hozzájárulna, ha kidolgoznának számukra egy ezekre a területekre vonatkozó, vonzó európai státuszt.

6.5 Végül az euró külön figyelmet érdemelne. Jelenleg úgy fest a helyzet, mintha azok az államok, amelyek bevezették az eurót, nem kiindulópontnak tekintenék ezt, hanem inkább úgy érzik, mintha már elérték volna a célt. Az eurózóna polgárainak érdemes lenne elgondolkodni erről.

6.5.1 Gazdasági síkon vajon meddig várnak ezek az államok integrációjuk elmélyítésével, a pénzügyi cserék intenzívebbé tételével és a jobb adóharmonizáció kialakításával? A 12 pénzügyminisztert tömörítő Eurogroup miért van még olyan távol attól, hogy az euróövezet gazdasági kormányának csírája legyen, szemben a már föderális jellegű Európai Központi Bankkal? Miért nem tervezik az euróövezet államainak egységes gazdasági és pénzügyi képviselőt (FMI, G7 stb.), hogy az eurónak

nagyobb súlya legyen főként a dollárral szemben? Az euróövezet államai miért nem kezdtek már szoros együttműködést költségvetéseikkel kapcsolatban?

6.5.2 Miközben egyre nagyobbak az igények a lisszaboni stratégia hatékonyabb, következetesebb megvalósítása iránt, az Eurogroup miért korlátozódik a gazdasági és pénzügyminiszterekre, és miért nem hozták létre szociális miniszterekből álló megfelelőjét? Ha az Eurogroup a gazdasági és pénzügyminiszterek mellett a szociális, sőt, esetleg az ipari minisztereket is magában foglalná, nem tudna vajon hatékonyabb módszereket kialakítani a gazdasági és társadalmi reformokkal kapcsolatban? Nem mutathatna példát a kutatás támogatásában és a közösségi szabadság megvalósításában? Nem készíthetne közös jelentést a lisszaboni stratégia végrehajtásáról a nemzeti jelentések kiegészítéseképpen?

6.5.3 Az euróövezethez tartozó államok polgárainak véleményét ki kellene kérni ezekkel az alternatívákkal kapcsolatban, és be kellene vonni őket a döntésekbe, főként az őket képviselő egyesületek révén. Arra is ösztönözni kellene őket, hogy dolgozzanak ki az euróövezetre vonatkozó saját kezdeményezéseket. Így az euróövezet, amely egy fejlettebb gazdasági és társadalmi integráció laboratóriuma, az eltökéltebb európai polgárság laboratóriumává is válna.

6.5.4 Nyilvánvalóan ezzel párhuzamosan ügyelni kell arra, hogy ne szenvedjen csorbát az Unió teljes kohéziója, azaz az euróövezeten kívüli tagállamokat is kellően tájékoztatni kell, ki kell kérni a véleményüket, valamint amennyire csak lehetséges, be kell őket vonni ebbe a megerősödött együttműködésbe, amelyben mindenképpen teljes mértékben részt kell majd venniük, amint bevezették az eurót.

6.6 Végül pedig bizonyos tisztán politikai intézkedések hozzájárulnának ahhoz, hogy sokkal érzékelhetőbbé és hatékonyabbá váljon az európai polgárság:

6.6.1 ha az európai parlamenti választásokat Európa-szerte ugyanazon a napon tartanák, teljesen más megvilágításba kerülne a választást követő este a viták, a hozzászólások és a kommentárok, továbbá a politikai tét is valódi európai dimenziót öltene, nem csupán országos méretre korlátozódna – hamisan és tévesen –, többnyire ugyanis ez a helyzet jelenleg.

6.6.2 május 9-ét, Európa napját hivatalos ünneppé kellene nyilvánítani. Ez a nap megérdemelné, hogy európai ünnepnapként tiszteljék – bevezetése a tagállamok szabad választása szerint egy másik, addig ünnepnapként számon tartott nap helyett is történhet – és közvetlenül Európával kapcsolatos felvulásokkal és kulturális programokkal ünnepeljék;

6.6.3 az európai népi kezdeményezés jogának érvényesítése, az alkotmány szerződésben előirányzott rendelkezéseket megelőgezően (egymillió aláírás összegyűjtése több tagállamból). Az Európai Bizottság így már most elkezdhetné megvizsgálni – és adott esetben át is vehetné – mindazokat a népi kezdeményezéseket, amelyek elérték ezt a küszöbértéket. Neki láthatna továbbá nyilvánosságra hozni azokat a pontos indokokat, amelyek miatt esetleg úgy dönt, hogy mégsem viszi tovább a kezdeményezést.

7. Következtetések

7.1 Az érzékelhetőbb és hatékonyabb európai polgárság igen fontos, még a nyilatkozatokon és a chartákon is túlmenően, ám nem parancsolat. Ki kell érdemelni és gyakorolni kell. Fejlődőképes mozgatóerő. Csak úgy tud megszilárdulni, ha kifejezésre jut. És csak az európai építkezés ezen átfogó, részvételi dimenziójának kifejlesztése révén biztosíthatja az európai polgárság az építkezés folyamatának teljes elfogadását és a „vertikális” dimenzió tartósságát.

7.2 Az aktív európai polgárságnak ma nem kijelentésekre, hanem gyakorlati eszközökre van szüksége – ezeknek ugyanis mindeddig túlságosan híján volt. Az európaiaknak most meg

kell adni mindezeket az eszközöket, amelyekre szükségük van, és jól fel is tudják őket használni. Nem kétséges, hogy sikerrel járnak, és Európa visszanyerheti identitását, dinamizmusát, versenyképességét és a kohéziót, amelyet a tagállamok ma csak nagy kénkeservesen tudnak elérni.

7.3 Az itt ismertetett ajánlások nyomán követésének biztosítására és annak ösztönzésére, hogy az európai polgárok érdekében valódi haladás történjen, a Gazdasági és Szociális Bizottság egy „Aktív európai polgárság” állandó csoport kialakítását határozta el. A csoport feladatai többek közt:

- a haladások és lemaradások alakulásának nyomon követése e téren
- a civil társadalom szereplőivel folytatott nyílt párbeszéd előmozdítása,
- a kezdeményezések és a bevált gyakorlatok ösztönzése és népszerűsítése.

7.4 A nyomon követés elindításának bejelentésére és az irányok kijelölésére a Gazdasági és Szociális Bizottság szimpóziumot szervez az aktív európai polgárságról, amint azt az „Aktív polgárság” cselekvési tervről ⁽⁶⁾ szóló korábbi véleményében már előírányozta.

Brüsszel, 2006. szeptember 14.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ Az EGSZB 2005.10.26-i véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a 2007–2013. évi, aktív európai polgárságot támogató, »Európai polgárokat« című program létrehozásáról”, előadó: Daniel LE SCORNET (HLC 28., 2006.2.3).